

**HARMONIZACJA STOSUNKÓW PAŃSTWO-KOŚCIÓŁ W
DZIEDZINIE OŚWIATY W KONTEKŚCIE REFORMY SYSTEMU
SZKOLNICTWA WYŻSZEGO NA UKRAINIE**

Streszczenie. Artykuł analizuje ostatnie akty normatywne mające na celu reformę systemu szkolnictwa wyższego na Ukrainie, w kontekście ich wpływu na proces dalszej harmonizacji stosunków państwo-kościół w dziedzinie oświaty. W szczególności omawiane są kwestie regulacji prawnych państwowego uznawania dyplomów szkół wyższych, stopni i tytułów naukowych wydawanych przez wyższe religijne instytucje edukacyjne.

Słowa kluczowe: relacje państwo-kościół, szkolnictwo wyższe, religijne instytucje edukacyjne, regulacje prawne.

**HARMONIZATION OF STATE-CHURCH RELATIONS IN THE
ACADEMIC FIELD WITHIN THE FRAMEWORK OF THE HIGHER
EDUCATION LEGISLATION REFORMING IN UKRAINE**

Abstract. The article is devoted to the analysis of the latest regulatory acts aimed at higher education system reforming in Ukraine within the framework of their impact on the provision of the further State-Church relations harmonization process in the academic field. In particular the article deals with a subject of legal maintenance of the public recognition the higher education documentation, scientific degrees and academic titles issued by higher religious educational institutions.

Key words: State-Church relations, higher education, religious educational institutions, legal regulation.

**ГАРМОНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНО-КОНФЕСІЙНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ
РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ВИЩУ ОСВІТУ В УКРАЇНІ**

Анотація: Стаття присвячена аналізу останніх нормативно-правових актів, спрямованих на реформування системи вищої освіти в Україні, у контексті їх впливу на забезпечення подальшого процесу гармонізації державно-конфесійних відносин у сфері освіти. Зокрема, розглядається питання правового забезпечення державного визнання документів про вищу освіту, наукові ступені та вчені звання, видані вищими духовними навчальними закладами.

Ключові слова: державно-конфесійні відносини, вища освіта, духовні навчальні заклади, правове регулювання.

Потреба у забезпеченні ринка праці і держави висококваліфікованими кадрами, створення належних умов для самореалізації особистості, входження України до єдиного європейського простору вищої освіти природно обумовлюють необхідність модернізації системи вищої освіти в Україні, а відповідно і реформування відповідного законодавства, зокрема з урахуванням необхідності його адаптації до європейських стандартів у цій сфері.

J. Reszetnikow
*doktor habilitowany nauk
filozoficznych,
doktorant katedry polityki
socjalnej i humanitarnej
Narodowej Akademii
Administracji Publicznej
przy Prezydencie Ukrainy
(m. Kijów, Ukraina)*

Водночас значна частина питань подальшої гармонізації державно-конфесійних відносин в Україні, які ще потребують свого розв'язання, знаходяться як раз у сфері взаємовідносин між державою та релігійними інституціями в галузі освіти. Тому реформування законодавства України про вищу освіту створює реальні можливості для одночасного розв'язання й деяких з цих питань. Насамперед при цьому йдеться про забезпечення державного визнання документів про освіту, виданих вищими навчальними закладами, зокрема з метою дотримання рівності конституційних прав громадян незалежно від їх релігійних переконань і місця отримання освіти.

Концептуальні питання розвитку соціо-гуманітарної сфери в Україні, зокрема галузі освіти та системи державно-конфесійних відносин, включно з питаннями їх гармонізації у сфері освіти, досліджуються багатьма українськими вченими, зокрема В.Скуратівським, В.Трощинським, В.Бондаренком, В.Єленським, С.Здіоруком та іншими. Зокрема, ними переважно підтримувалась позиція щодо необхідності вироблення механізму державного визнання результатів освітньої діяльності вищих духовних навчальних закладів.

Разом з тим, слід відзначити як практичну відсутність робіт, присвячених порушеному питанню, так і те, що динаміка розвитку вказаної сфери, а також інтереси забезпечення розв'язання актуальних питань як реформування системи освіти, так і подальшої гармонізації державно-конфесійних відносин, потребують продовження відповідних досліджень та вироблення на їх основі науково обґрунтованих рекомендацій відносно шляхів і механізмів їх вирішення, а також щодо практичної реалізації вже ухвалених нормативно-правових актів у вказаній сфері.

Враховуючи зазначене, метою даної статті є спроба аналізу як вже наявних нормативно-правових документів, ухвалених у контексті правового забезпечення реформування вищої освіти в Україні, щодо їх впливу на розвиток державно-конфесійних відносин у сфері освіти, так і подальших необхідних кроків з метою забезпечення бажаної гармонізації вказаних відносин у сфері освіти.

Говорячи про питання необхідності вироблення механізму можливого державного визнання документів про освіту, виданих вищими навчальними закладами, слід відзначити, що воно постало з початку 2000-х років у процесі розвитку духовної освіти в Україні, її наближення не лише до українських, але й до міжнародних стандартів у сфері освіти. Дане питання, починаючи принаймні з 2005 р., містилось у переліках нагальних питань розвитку державно-конфесійних відносин в Україні, що направлялися Всеукраїнською радою церков і релігійних організацій до вищого керівництва країни [2-6].

Практичному розгляду цього питання і напрацюванню можливих механізмів його вирішення сприяло утворення у 2008 р. при Міністерстві освіти і науки України Громадської ради з питань співпраці з церквами та релігійними організаціями з метою сприяння всебічному забезпеченню свободи совісті та подальшої гармонізації державно-конфесійних відносин в галузі освіти, підтримання постійного діалогу із Церквами та релігійними організаціями, більш ефективного використання їхнього потенціалу у виховному процесі [7].

Певним результатом її діяльності стало видання наказу Міністерства освіти і науки України від 21 жовтня 2011 р. № 1210 «Деякі питання визнання дипломів і наукових ступенів випускників вищих духовних навчальних закладів», відповідно до якого було утворено робочу групу з вивчення питання визнання дипломів і наукових ступенів випускників вищих духовних навчальних закладів з числа представників Міністерства та духовним навчальних закладів. Робочій групі було доручено розглянути питання визнання дипломів і наукових ступенів випускників вищих духовних навчальних закладів та внести проекти відповідних актів [8].

Наступним етапом опрацювання механізму вирішення вказаного питання стало внесення групою народних депутатів України з метою забезпечення державного визнання документів про освіту та наукові ступені, що видаються духовними навчальними закладами з метою захисту соціальних прав і гарантій студентів, випускників, педагогічних і науково-

педагогічних працівників духовних навчальних закладів проекту Закону про внесення змін до деяких законів України (щодо визнання документів про освіту та наукові ступені, що видаються духовними навчальними закладами) (реєстраційний № 2380а від 20.06.2013). Законопроектом пропонувалось внести зміни до статті 11 Закону України “Про свободу совісті та релігійні організації”, визначивши, що духовні навчальні заклади мають право здійснювати освітню діяльність за напрямом (спеціальністю) “Богослов’я” та готувати фахівців інших релігійних спеціальностей, а також відкривати аспірантуру, докторантуру та створювати спеціалізовані вчені ради відповідно до їх статутів (положень) у порядку, що затверджується їх релігійними центрами (управліннями). Водночас передбачалось встановити, що духовні навчальні заклади мають право на акредитацію напрямів (спеціальностей) та акредитацію навчального закладу у порядку, передбаченому законодавством для таких навчальних закладів. Особи, які завершили навчання за освітньою програмою духовного навчального закладу за акредитованим напрямом (спеціальністю) і успішно пройшли атестацію, відповідно до законопроекту, мали отримувати документи про освіту державного зразка і, відповідно, прирівнюватися у правах до осіб, які отримали документи про освіту державного зразка у державних навчальних закладах. Також законопроектом пропонувалось визначити, що особи, які навчаються або працюють у духовних навчальних закладах, користуються правами та пільгами, встановленими законодавством України для студентів (учнів) та працівників навчальних закладів, створених відповідно до законодавства про освіту. Крім того пропонувалось надати вищим духовним навчальним закладам право здійснювати освітню та наукову діяльність в інших галузях знань і підготовку фахівців різних кваліфікацій (нерелігійних) відповідно до Закону України “Про вищу освіту”.

З метою сприяння практичній реалізації положень вказаного законопроекту, зокрема проходженню духовними навчальними закладами передбаченої процедури акредитації, у прикінцевих положеннях пропонувалось встановити, що під час проходження в установленому законодавством порядку вищим духовним навчальним закладом процедури акредитації напряму (спеціальності) “Богослов’я”, акредитації такого навчального закладу, створення та діяльності аспірантури, докторантури, спеціалізованої вченої ради цього вищого духовного навчального закладу за науковою спеціальністю “Богослов’я” документи про вищу освіту, наукові ступені та вчені звання викладачів (педагогічних і науково-педагогічних працівників) і членів спеціалізованої вченої ради, видані вищими духовними навчальними закладами, вважаються еквівалентними відповідним документам, що видаються в установленому законодавством порядку.

Також у прикінцевих положеннях законопроекту пропонувалось доручити Кабінету Міністрів України прийняти нові нормативно-правові акти чи внести зміни до чинних з метою забезпечення акредитації напряму (спеціальності) “Богослов’я” з урахуванням специфіки освітньої діяльності вищих духовних навчальних закладів; виділити “Богослов’я” в окрему галузь науки з поділом її на наукові спеціальності та після узгодження з релігійними організаціями внести відповідні зміни до Переліку наукових спеціальностей; із залученням представників релігійних організацій прийняти нові нормативно-правові акти чи внести зміни до чинних з метою правого та інституційного забезпечення створення та діяльності аспірантури, докторантури та спеціалізованих вчених рад вищих духовних навчальних закладів і подальшого державного визнання присуджених ними наукових ступенів з наукових спеціальностей, що входять до галузі науки “Богослов’я”, а також щодо порядку присвоєння вчених звань науково-педагогічним працівникам вищих духовних навчальних закладів; розробити порядок державного визнання документів про вищу духовну освіту, наукові ступені та вчені звання осіб, які б на момент ухвалення законопроекту здобули освіту, захистили дисертації на здобуття наукових ступенів та отримали вчені звання у вищих духовних навчальних закладах; а також із залученням представників релігійних організацій розробити галузевий стандарт вищої освіти за напрямом (спеціальністю)

“Богослов’я” та підготувати і внести доповнення до Національного класифікатора України з метою забезпечення працевлаштування випускників вищих духовних навчальних закладів за напрямом (спеціальністю) “Богослов’я” [11].

Зазначені пропозиції в значній мірі знайшли своє відображення у новій редакції Закону України «Про вищу освіту», розробленому робочою групою у складі представників вищих навчальних закладів, вчених, експертів, студентських активістів, а також представників міжнародних організацій у сфері освіти [1]. Вказаний Закон було остаточно ухвалено 1 липня 2014 р. Вперше в історії незалежної України ним було передбачено можливість і механізм державного визнання дипломів про вищу освіту, наукові ступені та вчені звання, видані вищими духовними навчальними закладами.

Так, стаття 24 Закону передбачає, що вищі духовні навчальні заклади, які бажають вносити інформацію про видані ними власні дипломи про вищу освіту до Єдиної державної електронної бази з питань освіти, повинні пройти процедуру ліцензування освітньої діяльності. Вищі духовні навчальні заклади, які бажають видавати дипломи державного зразка, повинні пройти процедуру акредитації освітньої програми.

Таким чином Закон практично передбачає три можливості для вищих духовних навчальних закладів, надаючи їм право вибору оптимального для них варіанту:

1) вони можуть і надалі функціонувати лише відповідно до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» без проходження ліцензування та акредитації. При цьому їхні дипломи і надалі не визнаються державою;

2) вищі духовні навчальні заклади, які бажають вносити інформацію про видані ними власні дипломи про вищу освіту до Єдиної державної електронної бази з питань освіти, повинні пройти процедуру ліцензування. Вказане положення базується на тому, що Закон надає можливість вищим навчальним закладам (усім, а не лише духовним) діяти лише на підставі ліцензії без проходження акредитації, видаючи при цьому власні дипломи, а не дипломи державного зразка. Водночас інформація про такі дипломи (включно з інформацією про дипломи вищих духовних навчальних закладів) вноситься до Єдиної державної електронної бази з питань освіти, що веде до їх певного визнання;

3) ті ж вищі духовні навчальні заклади, які бажають видавати дипломи державного зразка, повинні пройти процедуру ліцензування та акредитації.

При цьому Закон захищає особливості діяльності вищих духовних навчальних закладів, зважаючи на їхню специфіку, а саме:

- управління вищим духовним навчальним закладом здійснюється з урахуванням особливостей його діяльності відповідно до законодавства;

- порядок призначення керівників вищих духовних навчальних закладів регулюється їхніми статутами (положеннями), зареєстрованими у встановленому законодавством порядку;

- особливості прийому на навчання до вищих духовних навчальних закладів регулюються їхніми статутами (положеннями), зареєстрованими у встановленому законодавством порядку.

Також особливості вищих духовних навчальних закладів захищаються непоширенням на них загальних принципів щодо:

- незалежності здобуття вищої освіти від політичних партій, громадських і релігійних організацій;

- незалежності діяльності вищого навчального закладу від політичних партій, громадських і релігійних організацій;

- незалежності діяльності органів студентського самоврядування від впливу політичних партій та релігійних організацій.

З метою розв’язання проблеми визнання відповідності викладачів вищих духовних навчальних закладів державним вимогам у контексті проходження ліцензування та акредитації (без чого проходження вказаних процедур духовними навчальними закладами

є практично неможливим) підпунктом 18 пункту 2 прикінцевих та перехідних положень Закону передбачено, що під час проходження в установленому законодавством порядку вищим духовним навчальним закладом процедури ліцензування та акредитації освітньої програми за спеціальністю “Богослов’я”, створення та діяльності аспірантури, докторантури, спеціалізованої вченої ради цього вищого духовного навчального закладу за галуззю знань “Богослов’я” документи про вищу освіту, наукові ступені та вчені звання викладачів (педагогічних і науково-педагогічних працівників) і членів спеціалізованої вченої ради, видані вищими духовними навчальними закладами, вважаються еквівалентними відповідним документам, що видаються в установленому законодавством порядку.

Крім того Кабінету Міністрів України у прикінцевих та перехідних положеннях Закону надано наступні доручення:

- забезпечити затвердження центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки, єдиного переліку галузей знань, який повинен поєднати чинні переліки галузей освіти та науки, виділивши “Богослов’я” в окрему галузь знань;

- розробити порядок державного визнання документів про вищу духовну освіту, наукові ступені та вчені звання осіб, які на день набрання чинності цим Законом здобули освіту, захистили дисертації на здобуття наукових ступенів та отримали вчені звання у вищих духовних навчальних закладах, статuti (положення) яких зареєстровані у встановленому законодавством порядку;

- із залученням представників релігійних організацій прийняти нові нормативно-правові акти та внести зміни до чинних з метою правового та інституційного забезпечення створення та діяльності аспірантури, докторантури та спеціалізованих вчених рад вищих духовних навчальних закладів і подальшого державного визнання присуджених ними наукових ступенів з наукових спеціальностей, що входять до галузі науки “Богослов’я”, а також щодо порядку присвоєння вчених звань науково-педагогічним працівникам вищих духовних навчальних закладів.

Таким чином Закон не лише передбачає майбутнє визнання дипломів вищих духовних навчальних закладів, але і містить доручення Кабінету Міністрів України розробити порядок визнання тих дипломів, які були отримані у таких навчальних закладах на момент набуття Законом чинності.

При цьому необхідно відзначити, що надзвичайно важливе концептуальне значення цього Закону для подальшої гармонізації державно-конфесійних відносин обумовлено тим, що він вводить вищі духовні навчальні заклади в освітній простір держави, вперше в історії незалежної України розглядаючи їх у законодавчому акті, присвяченому загальним питанням вищої освіти.

Важливим є те, що у процесі розроблення відповідних положень саму активну участь брала міжцерковна робоча група, що об’єднала експертів і представників різних вищих духовних навчальних закладів, і яка після ухвалення Закону «Про вищу освіту» продовжила свою роботу у напрямку розроблення відповідних підзаконних актів, спрямованих на забезпечення реалізації положень Закону.

Так вказаною робочою групою спільно з фахівцями Міністерства освіти і науки України було розроблено проект постанови Кабінету Міністрів «Про державне визнання документів про вищу духовну освіту, наукові ступені та вчені звання, виданих вищими духовними навчальними закладами», який проходження передбаченого погодження з заінтересованими центральними органами виконавчої влади був розглянутий і схвалений Урядом 19 серпня 2015 р. [10]. Вказаною постановою затверджено Порядок державного визнання документів про вищу духовну освіту, наукові ступені та вчені звання, виданих вищими духовними навчальними закладами, який визначає процедуру державного визнання документів про вищу духовну освіту, наукові ступені та вчені звання осіб, які на день набрання чинності Законом України “Про вищу освіту” здобули вищу освіту, захистили дисертації на здобуття наукових ступенів та отримали вчені звання у вищих духовних

навчальних закладах, статuti (положення) яких зареєстровані в установленому законодавством порядку. Державне визнання документів про вищу духовну освіту, наукові ступені та вчені звання здійснює Міністерством освіти і науки на підставі заяви фізичної особи (власника документа про вищу духовну освіту, науковий ступінь та вчене звання) або клопотання релігійного центру (управління), що подається за умови наявності заяви фізичної особи. Визнання документів про вищу духовну освіту, наукові ступені та вчені звання здійснюється за рівнями та ступенями вищої освіти за галуззю знань “Богослов’я”, яка відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» окремим рядком включена до даного переліку [9].

Водночас у вказаному Порядку у відповідності до Закону України «Про вищу освіту» окремо зазначено, що підставою для зарахування на навчання та/або на посади наукових чи науково-педагогічних працівників до вищого навчального закладу (наукової установи) осіб, які є власниками документів про вищу духовну освіту, наукові ступені, вчені звання, виданих вищими духовними навчальними закладами до набрання чинності Законом України “Про вищу освіту”, є рішення вченої ради цього вищого навчального закладу (цієї наукової установи) щодо визнання зазначених документів.

Практичне здійснення процедури визнання документів про вищу духовну освіту, наукові ступені та вчені звання, виданих вищими духовними навчальними закладами покладатиметься на відповідні комісії, положення про які та їх склад має затвердити Міністерство освіти і науки України, і які встановлюватимуть еквівалентність рівня здобутої у вищих духовних навчальних закладах освіти освітнім рівням системи освіти України. На підставі рішення комісій про визнання відповідних документів Міністерство видаватиме свідоцтво про державне визнання документа про вищу духовну освіту (а у випадку визнання наукового ступеня чи вченого звання – диплом чи атестат державного зразка), інформація про що буде вноситься до Реєстру документів про вищу освіту Єдиної державної електронної бази з питань освіти.

Нині триває розроблення вищезазначеною робочою групою положень про відповідні комісії.

Зазначене дозволяє зробити наступні висновки:

1) за останні роки Україною у контексті реформування законодавства про вищу освіту здійснено вагомі кроки в напрямку забезпечення подальшої гармонізації державно-конфесійних відносин у сфері освіти;

2) ухвалення Закону України «Про вищу освіту» створило належні правові можливості для входження вищих духовних навчальних закладів до єдиного освітнього простору країни;

3) зазначений Закон передбачив реальну можливість для забезпечення державного визнання документів про освіту, наукові ступені та вчені звання, видані вищими духовними навчальними закладами, а відтак і для забезпечення рівності прав випускників і працівників таких навчальних закладами з відповідними категоріями інших навчальних закладів.

Література:

1. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звертання: 18.10.2015).

2. Звернення Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій до Президента України В.А. Ющенка (13 квітня 2005 р.) // Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій: Збірник офіційних документів. – К., 2007. – С. 29-33.

3. Звернення Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій до Президента України В.А. Ющенка (2 червня 2006 р.) // Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій: Збірник офіційних документів. – К., 2007. – С. 47-50.

4. Звернення Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій до Президента України Віктора Януковича (21 квітня 2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=856%3A1&catid=50%3AZv&Itemid=78&lang=uk (дата звертання: 12.09.2015).

5. Звернення членів Всеукраїнської Ради Церков до Президента України Віктора Януковича (21 березня 2012 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vrciro.org.ua/ua/statements/168-zvemennya-chleniv-vseukrayinskoyi-rady-cerkov-do-prezydenta-ukrayiny-viktora-yanukovycha> (дата звертання: 12.09.2015).

6. Звернення членів Всеукраїнської Ради Церков до Президента України В.Ф.Януковича (23 квітня 2013 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vrciro.org.ua/ua/statements/206-zvernennya-chleniv-vseukrayinskoyi-rady-cerkov-do-prezydenta-ukrayiny-vfyanukovycha> (дата звертання: 12.09.2015).

7. Наказ Міністерства освіти і науки України від 20.10.2008 № 941 «Про створення при Міністерстві освіти і науки України громадської ради з питань співпраці з Церквами та релігійними організаціями» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/57-> (дата звертання: 18.10.2015).

8. Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.10. 2011 № 1210 «Деякі питання визнання дипломів і наукових ступенів випускників вищих духовних навчальних закладів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/pro-ministerstvo/normativno-pravova-baza/normativno-pravova-baza-diyalnosti-ministerstva/nakazi> (дата звертання: 18.10.2015).

9. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-p> (дата звертання: 18.10.2015).

10. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 № 652 «Про державне визнання документів про вищу духовну освіту, наукові ступені та вчені звання, виданих вищими духовними навчальними закладами» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/652-2015-p> (дата звертання: 18.10.2015).

11. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України (щодо визнання документів про освіту та наукові ступені, що видаються духовними навчальними закладами) (реєстраційний № 2380а від 20.06.2013) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=47520 (дата звертання: 18.10.2015).

HARMONIZATION OF STATE-CHURCH RELATIONS IN THE ACADEMIC FIELD WITHIN THE FRAMEWORK OF THE HIGHER EDUCATION LEGISLATION REFORMING IN UKRAINE

Y. Reshetnikov

The need to ensure labour market and the state with highly qualified staff, creation of conditions for self-realization, occurrence of Ukraine in common European space of higher education naturally necessitate the modernization of the higher education system in Ukraine, and thus to reform the relevant legislation, in particular with regard to the need for its adaptation to European standards in this field.

However many issues relating to the further harmonization of Church-state relations in Ukraine, which still need to be solved, are situated in the sphere of the relations between the state and religious institutions in education. Therefore, the reform of the law of Ukraine on higher education creates a real opportunity to simultaneously address some of these issues. First of all it is about providing public recognition of documents on education issued by higher education

institutions, in particular in order to ensure equality of constitutional rights of citizens regardless of their religious beliefs and places of education.

Conceptual issues of socio-humanitarian sphere in Ukraine, in particular in the field of education and the system of state-confessional relations, including issues of harmonisation in the field of education, are investigated by many Ukrainian researchers. In particular, Skuratovskiy, V. Troschinsky, V. Bondarenko, V. Yelensky, S. Zdioruk and others. In particular, they mainly maintained a position on the need to develop mechanism of state recognition of the results of educational activity of higher spiritual educational institutions.

However, it should be noted how the practical absence of works devoted to the violation of the issue, and what dynamics of development of the mentioned spheres, as well as the interests of solving the urgent problems, the reform of the education system, and further harmonization of Church-state relations require continuation of the relevant research and development on their basis of scientifically grounded recommendations on the ways and mechanisms of their solution, as well as the implementation of the already adopted legal acts in this area.

In view of this, the purpose of this article is an attempt of analysis of existing normative-legal documents adopted in the context of legal support of higher education reform in Ukraine, on its influence on the development of state-confessional relations in the field of education and further necessary steps to achieve harmonization of these relations in the field of education.

Speaking about the issue of the need to develop a mechanism of state recognition of documents on education issued by higher education institutions, it should be noted that it appeared from the beginning of 2000-ies in the development of theological education in Ukraine, its approach not only to Ukrainian but also international standards in the field of education. This issue, since at least 2005, contained in the lists of the pressing issues of development of state-confessional relations in Ukraine, headed the all-Ukrainian Council of churches and religious organizations to the highest leadership of the country [2-6].

Practical consideration of this question and elaborate on possible mechanisms of its solution contributed to the formation in 2008 of the Ministry of education and science of Ukraine the Public Council on cooperation with churches and religious organizations with the aim of promoting comprehensive freedom of conscience and the further harmonization of Church-state relations in the field of education, maintain a constant dialogue with Churches and religious organizations, more effective use of their potential in the educational process [7].

A particular result of its activities was the publication of the Ministry of education and science of Ukraine from October, 21st, 2011 № 1210 "on recognition of diplomas and academic degrees of graduates of higher theological educational institutions" according to which was established a working group to study the issue of recognition of diplomas and academic degrees of graduates of higher theological educational institutions from among the representatives of the Ministry and spiritual education. The working group was asked to consider the issue of recognition of diplomas and academic degrees of graduates of higher theological educational institutions and to the relevant draft acts [8].

The next stage in the development of a mechanism to solve this problem was the introduction of a group of people's deputies of Ukraine to ensure state recognition of education documents and scientific degrees, issued by the spiritual educational institutions for the purpose of protection of social rights and guarantees of students, graduates, pedagogical and scientific-pedagogical staff of the theological educational institutions of the draft Law on amendments to some laws of Ukraine (regarding the recognition of education documents and scientific degrees, issued by the theological educational establishments) (registration # a from 20.06.2013). The bill proposed to amend article 11 of the law of Ukraine "On freedom of conscience and religious organizations" stipulating that religious schools have the right to carry out educational activity in the direction (specialty) "Theology" and to train specialists of other religious specialties, as well as access to postgraduate study, doctoral studies and to create a specialized scientific councils in accordance with their statutes (regulations) in the manner approved by their religious centers

(departments). At the same time expected to install that religious schools have the right to accredited directions (specialties) and accredited educational institution in the manner provided by law for such schools. Persons who have completed the educational program of spiritual institution accredited directions (specialties) and have successfully passed the certification, according to the bill, should receive education documents of the state sample and, respectively, equal in rights to persons who have received certificates of education state standard in public schools. Also the bill proposed to specify that persons who study or work in religious institutions, enjoy the rights and privileges established by the legislation of Ukraine for students (students) and employees of educational institutions, established in accordance with the education law. In addition it was proposed to provide higher theological educational institutions the right to carry out educational and research activities in other fields of knowledge and training of specialists of different qualifications (non-religious) in accordance with the Law of Ukraine "On higher education".

To facilitate the practical implementation of the provisions of the bill, in particular the passage of the theological educational institutions under the accreditation procedure, in final provisions it was proposed to establish that during the passage in accordance with legislation of higher spiritual educational institution of the accreditation procedure of the direction (specialty) "Theology", the accreditation of such educational institution, the establishment and activities of the graduate school, doctoral dissertation Council of higher spiritual educational institutions in specialty "Theology" higher education documents, scientific degrees and academic titles of teachers (pedagogical and scientific-pedagogical workers) and members of the dissertation Council, issued by the higher theological educational institutions shall be considered equivalent to the relevant documents issued in accordance with legislation.

Also the final provisions of the bill proposed to entrust the Cabinet of Ministers of Ukraine to adopt new legal acts or to amend existing to ensure accreditation direction (specialty) "Theology" taking into account specificity of educational activity of higher spiritual educational institutions; to distinguish 'Theology' in a separate branch of science with its division into specialty and after consultation with religious organizations to make appropriate changes in the List of scientific specialties; with the involvement of representatives of religious organizations to adopt new legal acts or to amend existing right for the purpose and institutional support of the establishment and activities of the graduate school, doctoral studies and academic councils of higher theological educational institutions and further public recognition awarded their academic degrees in the study of science included in science "Theology", as well as the procedure of awarding academic titles and scientific-pedagogical staff of higher spiritual educational institutions; to develop procedures for state recognition of documents on higher theological education, scientific degrees and academic titles of the persons who at the time of the adoption of the bill was educated, he defended the dissertation on competition of scientific degrees and academic titles obtained in a higher spiritual educational institutions; and with the involvement of representatives of religious organizations to develop the industry standard of higher education in the direction (specialty) "Theology" and to prepare and amend the National classifier of Ukraine for the purpose of ensuring employment of graduates of higher theological educational institutions in the direction (specialty) "Theology" [11].

The proposals largely reflected in the new edition of the law of Ukraine "On higher education" developed by the working group consisting of representatives of higher educational institutions, scientists, experts, student activists and representatives of international organizations in the field of education [1]. The Law was finally adopted on July 1, 2014 for the First time in the history of independent Ukraine were provided the opportunity and mechanism for official recognition of diplomas of higher education, scientific degrees and academic titles issued by the highest spiritual educational institutions.

Thus, article 24 of the Law provides that higher educational institutions who wish to contribute information about issued their own diplomas of higher education to the Unified state

electronic database on education, must undergo the procedure of licensing of educational activities. Higher educational institutions who wish to issue diplomas of the state sample should undergo the procedure of accreditation of the educational program.

Thus, the Law actually provides three opportunities for higher theological educational institutions, granting them the right of choosing the optimal option for them:

1) they can continue to operate only in accordance with the Law of Ukraine "On freedom of conscience and religious organizations" without going through licensing and accreditation. However, their diplomas are not recognised by the state;

2) higher theological educational institutions that wish to make information about issued their own diplomas of higher education to the Unified state electronic database on education, must be licensed. This provision is based on the fact that the Law provides the possibility for higher education institutions (for all and not just spiritual) to act only on the basis of a license without passing an accreditation process, while giving its own diplomas and not diplomas of the state sample. However, information about such degrees (including diplomas of higher theological educational institutions) is entered into the Unified state electronic database on education, which leads to their particular recognition;

3) the same higher spiritual educational institutions who wish to issue diplomas of the state sample should undergo the procedure of licensing and accreditation.

However, the Law protects the characteristics of the higher spiritual educational establishments, given their specific features, namely:

- the management of higher spiritual educational institution shall be based on the characteristics of its activity in accordance with legislation;
- the procedure for appointing heads of higher spiritual educational institutions is governed by their statutes (regulations) registered in accordance with legislation;
- features of reception on training in higher theological educational institutions are governed by their statutes (regulations) registered in accordance with legislation.

Also features of higher theological educational institutions are protected by the non-proliferation of them on General principles in relation to:

- independence of higher education from political parties, public and religious organizations;
- the independence of the activity of higher educational establishments from political parties, public and religious organizations;
- independence activities of the student government from the influence of political parties and religious organizations.

To address the problem of recognition of conformity of spiritual teachers of higher educational establishments state requirements in the context of the passage of licensing and accreditation (without which the completion of these procedures the theological educational institutions is virtually impossible), subparagraph 18 of paragraph 2 of the final and transitional provisions of the Law stipulate that during the passage in accordance with legislation of higher spiritual educational institution of the licensing procedure and accreditation of the educational program on the specialty "Theology", establishment and operation of the postgraduate course, doctoral candidacy, the dissertation Council of higher spiritual educational institutions with industry knowledge "Theology" papers on higher education, scientific degrees and academic titles of teachers (pedagogical and scientific-pedagogical workers) and members of the dissertation Council issued the highest theological educational institutions shall be considered equivalent to the relevant documents issued in accordance with legislation.

In addition to the Cabinet of Ministers of Ukraine in the final and transitional provisions of the Law issued the following instructions:

- to ensure approval of Central body of Executive power in the sphere of education and science, a common list of disciplines, which would connect the existing lists of branches of science and education, highlighting the 'Theology' in a separate branch of knowledge;

- to develop procedures for state recognition of documents on higher theological education, scientific degrees and academic titles of the persons who at the date of coming into force of this Law has educated, defended the dissertation on competition of scientific degrees and academic titles obtained in higher theological schools, the charters (regulations) registered in accordance with legislation;

- with the involvement of representatives of religious organizations to adopt new normative legal acts and to amend existing for the purpose of legal and institutional support for the establishment and operation of postgraduate study, doctoral studies and academic councils of higher theological educational institutions and further public recognition awarded their academic degrees in the study of science included in science "Theology", as well as the procedure of awarding academic titles and scientific-pedagogical staff of higher theological educational institutions.

Thus the Law not only provides for future recognition of diplomas of higher theological schools, but also contains instructions to the Cabinet of Ministers of Ukraine to develop a procedure for recognition of diplomas obtained in such educational institutions at the time of entry into force of the Law.

It should be noted that the extremely important concepts of this Law for further harmonization of Church-state relations due to the fact that it introduces higher theological educational institutions in the educational space of the state, for the first time in the history of independent Ukraine considering them in the act on the General issues of higher education.

Important is that in the process of drafting the relevant provisions actively participated inter-Church working group, bringing together experts and representatives of various higher spiritual educational institutions, and which, after the adoption of the Law "On higher education" continued its work towards the development of appropriate regulations aimed at ensuring the implementation of the provisions of the Law.

So this working group together with the specialists of the Ministry of education and science of Ukraine developed a draft resolution of the Cabinet of Ministers "On the state recognition of higher theological education, scientific degrees and academic titles issued by the higher spiritual educational establishments", which the passage provided for coordination with the interested Central Executive authorities was reviewed and approved by the Government on 19 August 2015 [10]. After this resolution approved the Procedure of state recognition of documents on higher theological education, scientific degrees and academic titles issued by the highest spiritual educational institutions, which defines the procedure of state recognition of documents on higher theological education, scientific degrees and academic titles of the persons who on the date of entry into force of the law of Ukraine "On higher education" received higher education, has defended the dissertation on competition of scientific degrees and academic titles obtained in higher theological schools, the charters (regulations) registered in accordance with legislation. State recognition of higher theological education, scientific degrees and academic titles is implementing the Ministry of education and science on the basis of the statement of the physical person (the owner of the document about higher theological education, scientific degree and academic rank) or the application of the religious centre (Department) served subject to the availability of statements by individuals. The recognition of higher theological education, scientific degrees and academic titles is carried out by levels and degrees of higher education in the field of knowledge "Theology", which according to the decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine from April 29, 2015 No. 266 "About approval of the list of disciplines and specialties for which training is given applicants to higher education" as a separate line included in this list [9].

Simultaneously in the specified Order in accordance with the Law of Ukraine "On higher education" specifically stated that the basis for enrollment and/or at a position of scientific or scientific-pedagogical workers of higher educational institution (scientific institutions) persons who are holders of documents of higher theological education, scientific degrees, scientific titles, issued by the highest spiritual educational institutions before the entry into force of the law of

Ukraine "On higher education" is the decision of the academic Council of this higher educational institution (scientific institution) in recognition of these documents.

Practical implementation of procedures of recognition of documents on higher theological education, scientific degrees and academic titles issued by the highest spiritual educational institutions will be the responsibility of the relevant Commission, the provisions of which their composition has to be approved by the Ministry of education and science of Ukraine, and to establish the equivalence of the level obtained in the higher spiritual educational institutions educational levels of the educational system of Ukraine. Based on the decision of the commissions on recognition of the relevant documents, the Ministry will issue a certificate of state recognition of documents about higher theological education (and in the case of recognition of academic degree or academic title, diploma or certificate of the state sample), which will be included in the Register of documents on higher education of the Unified state electronic database on education.

Currently there is a development of the above-mentioned working group of the provisions of the relevant fee.

The above allows to draw the following **conclusions**:

1) in recent years Ukraine in the context of reforming the law on higher education made significant steps towards further harmonization of Church-state relations in education;

2) the adoption of the law of Ukraine "On higher education" created an adequate legal opportunities to enter the higher spiritual educational institutions towards a unified educational space of the country;

3) the Act provided a real opportunity for state recognition of education documents, scientific degrees and academic titles issued by the highest spiritual educational institutions, and hence to ensure equal rights of graduates and employees of such educational institution with the relevant categories of other educational institutions.

Reference:

1. Zakon Ukrayiny` «Pro vy`shhu osvitu» [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (data zvertannya: 18.10.2015).
2. Zvernennya Vseukrayins`koyi Rady` Cerkov i religijny`x organizacij do Prezy`denta Ukrayiny` V.A. Yushhenka (13 kvitnya 2005 r.) // Vseukrayins`ka Rada Cerkov i religijny`x organizacij: Zbirny`k oficijny`x dokumentiv. – K., 2007. – S. 29-33.
3. Zvernennya Vseukrayins`koyi Rady` Cerkov i religijny`x organizacij do Prezy`denta Ukrayiny` V.A. Yushhenka (2 chervnya 2006 r.) // Vseukrayins`ka Rada Cerkov i religijny`x organizacij: Zbirny`k oficijny`x dokumentiv. – K., 2007. – S. 47-50.
4. Zvernennya Vseukrayins`koyi Rady` Cerkov i religijny`x organizacij do Prezy`denta Ukrayiny` Viktora Yanukovy`cha (21 kvitnya 2011 r.) [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=856%3A1&catid=50%3Azv&Itemid=78&lang=uk (data zvertannya: 12.09.2015).
5. Zvernennya chleniv Vseukrayins`koyi Rady` Cerkov do Prezy`denta Ukrayiny` Viktora Yanukovy`cha (21 bereznya 2012 r.) [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://vrciro.org.ua/ua/statements/168-zvernennya-chleniv-vseukrayinskoyi-rady-cerkov-do-prezydenta-ukrayiny-viktora-yanukovycha> (data zvertannya: 12.09.2015).
6. Zvernennya chleniv Vseukrayins`koyi Rady` Cerkov do Prezy`denta Ukrayiny` V.F.Yanukovy`cha (23 kvitnya 2013 r.) [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://vrciro.org.ua/ua/statements/206-zvernennya-vseukrayinskoyi-rady-cerkov-do-prezydenta-ukrayiny-vfyanukovycha> (data zvertannya: 12.09.2015).
7. Nakaz Ministerstva osvity` i nauky` Ukrayiny` vid 20.10.2008 # 941 «Pro stvorennya pry` Ministerstvi osvity` i nauky` Ukrayiny` gromads`koyi rady` z py`tan` spivpraci z Cerkvamy` ta

religijny`my` organizacijamy`» [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/57-> (data zvertannya: 18.10.2015).

8. Nakaz Ministerstva osvity` i nauky` Ukrainy` vid 21.10. 2011 # 1210 «Deyaki py`tannya vy`znannya dy`plomiv i naukovy`x stupeniv vy`puskny`kiv vy`shhy`x duxovny`x navchal`ny`x zakladiv» [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/pro-ministerstvo/normativno-pravova-baza/normativno-pravova-baza-diyalnosti-ministerstva/nakazi> (data zvertannya: 18.10.2015).

9. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy` vid 29.04.2015 # 266 «Pro zatverdzhennya pereliku galuzej znan` i special`nostej, za yaky`my` zdijsnyuyet`sya pidgotovka zdobuvachiv vy`shhoji osvity`» [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-p> (data zvertannya: 18.10.2015).

10. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy` vid 19.08.2015 # 652 «Pro derzhavne vy`znannya dokumentiv pro vy`shhu duxovnu osvitu, naukovu stupeni ta vcheni zvannya, vy`dany`x vy`shhy`my` duxovny`my` navchal`ny`my` zakladamy`» [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/652-2015-p> (data zvertannya: 18.10.2015).

11. Proekt Zakonu pro vnesennya zmin do deyaky`x zakoniv Ukrainy` (shhodo vy`znannya dokumentiv pro osvitu ta naukovu stupeni, shho vy`dayut`sya duxovny`my` navchal`ny`my` zakladamy`) (reyestracijny`j # 2380a vid 20.06.2013) [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=47520 (data zvertannya: 18.10.2015).